

**Fem skjøtelsplanar for Muriås og Nerås,
Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke.**

BIOREG AS

Rapport 2013:25

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersonar: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-254-9
Prosjektansvarleg: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgjevar: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 31.10.2013
Referanse: Oldervik, F.G., Folden Ø. & Langmo S.H.L. 2013. Fem skjøtselsplanar for Muriås og Nerås, Norddal kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2013 : 25. ISBN; 978-82-8215-254-9.		
Referat: Rapporten skildrar naturverdiar og artsmangfald for fem slåttemarkslokalitetar på gnr 3/1 og 3/2, Muriås, samt gnr 3/4, Nerås i Norddal kommune. Vidare gjer rapporten greie for dei skjøtselstiltaka som bør setjast i verk for å ta vare på dei biologiske verdiane som er knytt til lokalitetane.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtselsplan Slåttemark		

Figur 1. Foto; Finn Gunnar Oldervik © 27.06.2012. Biletet er tatt mot vest i den nedre delen av Josteinbøen.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
A. Generell del	5
1.1.1 Slåttemarksutformingar på Vestlandet	5
1.1.2 Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Muriås: Gamle Muriåstunet (gnr 3/2)	8
Ortofoto/kart	12
Bilete	12
C. Norddal; Muriås: Rogneåkeren (gnr 3/2)	13
Ortofoto/kart	16
Bilete	17
D. Norddal; Muriås: Storåkeren (gnr 3/1 og 3/2)	18
Ortofoto/kart	21
Bilete	22
E. Norddal; Muriås: Josteinbøen (gnr 3/1 og 3/2)	23
Ortofoto/kart	26
Bilete	27
F. Norddal; Nerås: Josteinbøen nedre (gnr 3/4)	29
Ortofoto/kart	32
Bilete	33
Kjelder	36
Litteratur:	36
Munnlege kjelder:	36
Svein Linge, Lingås, 6210 Valldal, Telefon: 70 25 78 16	36
1.2 Internett:	36
Vedlegg 1.	37
Artslister for slåttemarkane på Muriås og Nerås	37
Vedlegg 2. Definisjonar	38

Føreord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å ta vare på dei attverande slåttemarkane i Noreg vart det teke initiativ til å lage dei første skjøtselsplanane for Møre og Romsdal alt i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordnar dette arbeidet i fylket. Når det gjeld slåttemarkslokalitetane på Muriås og Nerås i Norddal, så er dette lokalitetar som første gong vart registrert for Naturbase 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik. Lokalitetane er i fylgje brukaren slått kvart år no, medan det tidlegare har vore bruka beitepussar i to-tre år. Sjølv om opplysningane i Naturbase er frå 2012, har vi funne det naudsynt å gjera nokre supplerande undersøkingar med tanke på utarbeiding av skjøtselsplan for lokalitetane.

Det er i stor grad undersøkingane frå 2012 som ligg til grunn for skildring, verdisetting og avgrensing. Undersøkingane i 2013 fokuserte mest på å undersøkje behova for tilleggsskjøtsel som rydding, inngjerding osv på dei lokalitetane som var undersøkt i 2012, då med unntak av Josteinbøen, nedre (gnr 3/4) der artsmangfaldet måtte undersøkjast betre. Undersøkinga stadfesta at også denne siste lokaliteten hadde om lag same kvalitetane som dei andre slåttemarkslokalitetane i området, og det er difor utarbeidd skjøtselsplan også for denne.

Nærare lokalisert ligg lokalitetane på ei hylle i lia nordvest for Valldal, og eit stykke nordaust for husa på Lingås, i ei li som skrånar slakt mot søraust. Skjøtselsplanane for området har som hovudoppgåve å ta vare på det opphavlege artsmangfaldet, og da ved ein skjøtselsmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, samanlikna med dagens siloslått.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for eit godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk til brukaren av dei aktuelle slåttemarkane for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysningar.

Mjosundet i Aure 31. oktober 2013

Tingvoll 31. oktober 2013

Rissa 31. oktober 2013

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

Solfrid Helene Lien Langmo

A. Generell del

Slåttemarker er areal som vert regelmessig slått. Semi-naturleg slåttemark eller såkalla kulturmarkseng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. Dei er ofte overflatelydda, men ikkje oppdyrka og tilsådd i seinare tid, og ikkje eller svært lite gjødsla. Dei vert slått seint i sesongen. Slåttemarkene vert eller vart gjerne haustbeita og ofte også vårbeita. Korleis slåttemarkene har vore skjøtta varierer noko frå stad til stad og frå landsdel til landsdel. Slåttemarkene er urte- og grasdominerte og oftast svært artsrike. Dei kan vere opne eller tresette.

Tresette slåttemarker med styvingstre som vert hausta ved lauving er i dag svært sjeldne. Slike såkalla lauvenger vart gjerne beita om våren, slått ein gong seint om sommaren og beita om hausten. I tillegg vart greinene på trea hausta til før med eit tidsintervall på 5-8 år. I gammal tid spelte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har tidlegare vore slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge sidan og vart praktisert berre nokre få stader fram til slutten av 1950-åra. Nokre av slåttemyrane gror att, medan andre endrar seg mindre, her er det truleg få tydelege biologiske spor frå slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrar som framleis er i hevd.

Dei ulike slåttemarkene høyrer til blant våre mest artsrike naturtypar, og er viktige også for andre organismar enn karplantar. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommarfuglane våre knytt til open engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og fleire vadefuglar brukar strandenger (slått eller beita) som hekkeområde og rasteplassar under trekket. I tillegg har slåttemarker mykje å seia for mange truga artar av beitemarksopp. Slåttemark kan ikkje erstattast av beitemark, fordi dei inneheld vegetasjons-typar og fleire artar som ikkje klarer seg i område som berre vert beita. Samanlikna med naturbeite-mark har slåttemark generelt det høgaste artsmangfaldet og dei største bestandane av fleire truga engartar. Gjennom historia har slåttemark vore, og vil framleis vere, om vi tek vare på dei, viktige "levande genbankar". I tillegg er dei berekraftige økosystem som har vore eit nøkkelement i norsk landbruk i fleire tusen år. Men driftsendringar på 1900-talet har ført til at slåttemark no er mellom våre mest truga naturtypar.

1.1.1 Slåttemarksutformingar på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enno berre delvis kartlagt. I det følgjande har vi likevel prøvd å peike på nokre utformingar av slåttemarksvegetasjon som er særigne for Vestlandet og dermed gir fylka her eit særskilt forvaltningsansvar. Vi gjev òg døme på nokre verdifulle lokalitetar.

I Møre og Romsdal har ein svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nyleg er gjort ei samanstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokalitetar vert omtala i rapporten frå dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av dei 37 kommunane i fylket. Lokalitetane finst likevel først og fremst konsentrert innan mindre geografiske område, og kommunane Stordal (22 lokalitetar, særleg i Nørdredalen), Norddal (28 lokalitetar, særleg i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokalitetar, særleg i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særleg ved fjellgardane) har flest kjende lokalitetar. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfald, er truleg den viktigaste vegetasjons-typen. 64 raudlisteartar er registrert i dei registrerte slåttemarkene (13 karplantar, 1 sommerfuglart og 50 soppartar).

- Ein særleg verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finst eit heilskapleg fiskarbondelandskap som vert skjøtta tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskaps-element m.a. mange små 1x2-meters potetåkrar i bergskortene. Slåttemarkene vert slått med ljå. Her finst mange raudlista beitemarksopp. Staden er veglaus og kan nåast med robåt over eit 50 meter breitt sund.

- Langs Grøvvassdraget (Sunndal, utvalt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Norrdal) finst tørre-friske slåttemarker med fleire tørrengsartar som *Pilosella*-artar og sjeldne soppar.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestandar av kvitkurle som i stor grad er knytt til restar av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er eit kjerneområde for solblom. Meir enn 30 000 blomsterstenglar er registrert innan dette området. Dessverre er det no berre sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Viktige lokalitetar finst m.a. i Urangsvåg, Bømlø, Gjuvsland og Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over fleire tiår forska på og gjort ei rekkje registreringar i dei tradisjonelle slåtteeengene i fylket. Kystblåstjernedominerte slåttemarker finst i ytre kyststrok, m.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetane Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. Ein viktig slåttemarkslokalitet finst på Øvre Ormelid, ein hyllegard i Luster. Her finst tørrenger med m.a. brudespore, vanleg nattfiol og bakkesøte. Det er registrert mange slåttemarker i Sogn og Fjordane, men fleire av registreringane er gjort for relativt lenge sidan og stoda i dag er uviss. På Grinde i Leikanger finst ei flott lauveng der både trea og enga framleis vert haldne i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarker. I Funningsland, Hjelmeland finst ei dei få attverande solblomslokalitetane i fylket. Diverre vert den ikkje slått no.

1.1.2 Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammal, artsrik eng på, er å følgje opp den tradisjonelle driftsforma, utan gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noko frå stad til stad avhengig av klima og høgd over havet. Difor er det viktig å finne ut kva som har vore vanleg på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet frå gamalt av. Slått før 10. juli var svært uvanleg.

Ein bør nytte lett reiskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettare traktor) der det er mogleg. Graset må bakketørkast eller hesjast før det vert fjerna. I tillegg til at ein får tørt og godt hø, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartane både skal få modne ferdig og vert liggjande att på enga når høyet vert samla saman og køyrd vekk.

Mange stadar på Vestlandet har engene i tillegg vore beita, anten vår eller haust eller begge delar. Berre beiting kan ikkje erstatte slått, men er dette einaste moglege skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsame. Storfeet vel ikkje ut "godbitane" slik sauene gjer. Men beitepresset må ikkje vere for stort, og ein må rekne med noko manuell etterrydding. Der ein har tidlegblømande artar, som til dømes svartkurle, er det særleg viktig at ein unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjeld restaurering av engar som er i attgroing og utviding av eksisterande slåtteeareal er det viktig å ikkje setje i gang med meir omfattande restaurering enn det ein klarar å følgje opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaurerast, kan det vere lurt å ta det trinnvis over fleire sesongar. Slik vert det meir overkomeleg, og ein får erfaring med kor omfattande dei ulike tiltaka er og kor mykje ein kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomførast på frosen og gjerne bar mark. Då unngår ein skadar på undervegetasjonen, og samstundes er det enklare å få ein lågast mogleg stubbe. Rydding i snø kan vere meir tungvint. Mindre buskar og oppslag kan òg ryddast om sommaren når det er tørt og mykje av biomassen er samla i blada.

I slåtteeenger som *ikkje* har vore tresette er det ikkje noko poeng i å setje att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Eit og anna lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og framande treslag bør fjernast.

Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubbar og liknande vert samla saman og brend på eigna stader, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødige oppgjødsling. Ryddeavfall som ligg spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska snarveksande, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spreiding av flis i området ikkje å tilrå.

Attståande biomasse vil ta opp noko av næringa som vert frigjort frå daude røter av tre og buskar som har vert rydda bort. Dette gir ein gjødslingsverknad som lett fører til uønska nitrogenkrevjande artar (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis opning er difor viktig. Gjødslingsverknad saman med auka ljossinnstråling fører gjerne òg til ein del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningane i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette fell normalt saman med slåttetidspunktet. Det kan likevel vere nødvendig å rydde lauvrenningar fleire gonger dei par første sesongane.

Korleis verta kvitt problemartar?

Osp spreier seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattande renning. Det kan difor løne seg å ringborke osp ved å skjere eit ca. fem cm breitt band rundt treet nedanfor den nedste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinn, slik at transporten av næringsstoff stoppar heilt opp. Det er lettast å ringborke om våren. Etter tre somrar må dei daude trea fjernast.

Stubbar må kappast heilt ned til bakken, anten i samband med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubbar vil rotne fortare om ein skil borken frå veden med eit spett eller liknande, og deretter stappar jord i mellom. Med unntak av osp og or kan ein òg unngå renningar på denne måten. Dette kan t.d. vere aktuelt i kantar som hindrar ljossinnstråling til slåttemarka.

Problemartar som *bringebær- og rosekratt, brennesle og mjødukt* vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få dei bort kan det i byrjinga vere nødvendig å slå fleire gonger per sesong med lå eller krattryddar. Felt med einstape bør slåast ned med kjepp, ikkje skjerast ned. På denne måten held bregna fram med å transportere næring frå røtene, og utarmar dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernast om hausten.

Platanlønn veks svært godt under dei rådande klimatiske tilhøva vi har i kyst- og fjordstrøk i store delar av Noreg. Ungplantane tåler å vekse i skugge, noko som gjev platanlønna fortrinn framfor mange andre treslag. Den spreier seg berre med frø som spirer tidleg på våren i store mengder. Eit felteksperiment i Flostrand naturreservat i Sogn og Fjordane (Hamre et al 2009) viste at den beste måten å verta kvitt den på er å rykke småplantane opp med rota.

Samstundes som ein set inn tiltak mot ungplantane, må ein også setje inn tiltak mot alle større tre. Mange stader står platanlønn som tuntre. Dette er ofte store og flotte tre, men dei kan bidra til betydeleg frøspreiing, og gjerne over større område. Både tuntrea og andre store tre bør hoggast som eit ledd i kampen mot spreiding av arten.¹

For meir utfyllande stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider: <http://miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

¹ Avsnittet om platanlønn er tilføyd av Bioreg AS

B. Muriås: Gamle Muriåstunet (gnr 3/2)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
Navn på lokaliteten Muriås: Gamle Muriåstunet (gnr 3/2)				Kommune Norddal		Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085424		Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS				Dato: 06.07.2013	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Øystein Folden og Finn G. Oldervik 2012 Brukar; Svein Linge. Eigar; Aud Aase						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovudnaturtype: Slåttemark D01 100 % andel Tilleggsnaturtypar: Ingen				Utform.: Svak lågurtslåtteeeng (D0115) 100 % andel			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen							
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstypar:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurtslåtteeeng D0115
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
<p>INNLEIING Skildringa som no ligg i Naturbase er grunna på ei registrering gjort den 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik frå Bioreg AS. Den 06.07.2013 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med føremål å lage ein skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo som utførte denne siste undersøkinga.</p>							
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligg i lia vest for Muri/Valldal, i eit slakare parti med mykje dyrkamark mellom den bratte lia ned mot sjøen og foten av Klovfjellet. Lokaliteten ligg på oversida av tunet i Gamle Muriåstunet. På nedsida grenser lokaliteten til opa dyrkamark, på dei andre sidene veks det skog, ein del lauv- og noko planta granskog. Området ligg i sørboreal (SB) til mellomboreal (MB) vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (O1). Bergarten er gneis, ikkje inndelt, for det meste kvartsdiorittisk, nokre stader migmatittisk, harde og næringsfattige. Avgrensinga er basert på GPS og Gislink flyfoto/kartverk (betre enn 20 m).</p>							
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Lokaliteten er avgrensa som slåttemark (D01). Vidare er heile lokaliteten definert som svak lågurtslåtteeeng (D0115).</p>							
<p>ARTSMANGFALD: Frå 2012 nemner Oldervik og Folden registreringar av følgjande artar; Bakkesoleie, blåknapp, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, grasstjerneblom, grov nattfiol, gulaks, hårsvæve,</p>							

kvitkløver, kvitsymre, prestekrage, raudkløver, ryllik, skogstorkenebb, småmarimjelle, stormaure, tiriltunge og tviskjeggveronika.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Historisk drift: Dette var eit av hovudbruka på Muriås og har gnr. 3/2. Det vart gjerne kalla Sylfestbruket. For fleire hundre år sidan gjekk det eit stort ras på garden som tok livet av alle menneskja der, samt at mykje av dyrkajorda hamna i fjorden. Denne ulukka er det ikkje så mange spor å sjå etter i dag, og der det mangla jord har ein henta frå stadar med rikeleg av jord og lagt på der det mangla.

For 50-60 år attende i tida var dette eit vanleg norsk gardsbruk med buskap av hest, kyr, sauer og geiter, kanskje også ein gris og nokre høner. Garden hadde seter, men ordinær seterdrift vart avslutta først på 1950-talet. Seinare vart setra berre nytta som beite for kyr som var tørre, samt for sau. Dåverande brukar, Jostein Aase klarte ikkje å livnæra seg og familien av det som garden gav, og i åra mellom 1962 og 1965 kvitta han seg med kyrne og fekk seg fabrikkarbeid i staden. Sauene hadde han fram til 1972 og fram til da vart det slått og hesja på garden. Truleg vart det også gjødsla litt. Etter den tid leigde han så bort til ein nabo, Helge Båtnes som var oppsitjar på bnr 1 av gnr 3.

Nyare drift: Svein Linge trur at denne lokaliteten mest var nytta som haustbeite for sau etter at Båtnes tok over bruken frå om lag 1972. Dette held fram til og med 2008 då naboen også slutta med husdyrhald. Frå 2010 har Svein Linge hatt ein avtale om bruk av lokaliteten og i 2010 vart det nytta beitepussar her, då den var mykje attgrodd, særleg langs kantane.

Noverande drift: Dei tre siste åra har det vore slått med motorslåmaskin, men graset har ikkje vore turka til høy. Mesteparten har vore køyrd på skogen. Det har vore lite gjødsla her gjennom tidene, - i alle fall sidan Jostein Muriås kvitta seg med dei siste husdyra i 1972. Etter at Svein Linge tok arealet i bruk i 2010 har det heller ikkje vore gjødsla her, men det vart altså bruka beitepussar det året. Trass i at lokaliteten har noko usikker fortid, så har store delar av arealet ein relativt jamn struktur. Langs kantane står det stadvis tett lauvskog. Lokaliteten verkar å vere noko gjødsla, men det kjem nok helst av feil skjøtsel, samt at det vart nytta beitepussar i 2010, og eit par år utan skjøtsel før det. Alt graset har heller ikkje vore borthatt dei tre siste åra, og dette har nok også vore med og skapa ein gjødslingseffekt. Kva gjeld beiting dei siste åra (frå 2010), så har det vore vårbeita frå om lag 10. mai til omlag 25. mai og haustbeita frå omlag 10. sep til sauene blir sett inn om hausten. I fjor til 14. okt og i år til 22. okt.

FRAMANDE ARTAR:

Hundegras og vårpengeurt

KULTURMINNE:

Det er steinutgard på lokaliteten.

SKJØTSEL OG OMSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, og det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten om det er mogleg. Ein bør unngå særleg av vårbeite og beiting heile sesongen er svært skadeleg for artsmangfaldet på sikt.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

På gardar som ligg som denne var det vanlegvis åker nær husa, slåttemark elles, og beitemark lenger frå husa. Etter kvart som korn blei uaktuelt, gjekk mesteparten av åkerlandet over til slåttemark, og med tida har den slåttemarka som er vanskelegast å halda i hevd gått over til beitemark. Nedanfor lokaliteten er det bygd ein del hus dei siste tiåra. Jordbruket har elles endra seg såpass frå tidlegare, at sambandet med det gamle jordbrukslandskapet er svekka.

VERDIGRUNNGJEING:

Sjølv om drifta av lokaliteten ikkje har vore optimal på alle punkt, er det ikkje så mykje som manglar. Det er lite gjødsla og mesteparten av arealet har ein tilnærma slåttemarkstruktur. Det er registrert ein del kulturmarksengartar på lokaliteten. Verdien blir difor sett til B – Viktig.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 31.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden, Solfrid Helene Lien Langmo og Finn G. Oldervik		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6909177 408908	Gnr/bnr. 3/2	AREAL (noverande): 1,7 daa	AREAL etter evt.restaurering: -	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Namn: Grunneigar/brukar Aud Aase/Svein Linge			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir) Har vore i telefonisk kontakt med brukaren i samband med utarbeidinga av kjøtselsplanen.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!)
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på eller forbetrast.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, pløyast eller sprøytast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjuls slåmaskin og ljå. I heile lokaliteten kan ein rake ned avlinga til nedkanten og hente avlinga der.

Delmål for lokaliteten:

- Eventuelt vårbeiting bør vera kortvarig og tidleg, og ikkje med for mange dyr, - dette fordi det er ein restbestand av orkidear på lokaliteten.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane.
- Skogen rundt lokaliteten bør tynnast noko. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanfor lokaliteten.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller utvidast jf. artslistene i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst utvidast (Sjå artslista i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som måtte dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Det kan med fordel tynnast i kantskogen rundt lokaliteten. Viss denne blir brent, så skal dette gjerast på fast bål plass utanfor lokaliteten. OBS! Sjekk lokale brannforskrifter!

Tiltak:

- Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet.
- Vindfallgranene og nokre hasselkratt på oppsida må fjernast.
- På nordaustsida og mot sørvest trengst det tynning som gjerne kan gjerast over noko tid. Alm bør få stå (Kan gjerne styvast).

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato) Haust
Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet	Årleg	1,7 daa à kr 2000,- = 3400,-	
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Fjerning av vindfallgran og hassel. Kvisten må også fjernast frå området	2014	2 dagsverk = Kr. 5000,-	
Tynning på nordaustsida og sørvestsida. Kvisten må også fjernast frå området.	2015, 2017	Eit dagsverk kvart av åra. Kr. 2500,- pr år	
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover dei generelle:			
UTSTYRSBEHOV: Tohjuls slåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år:			
Behov for registrering av spesifikke artsgupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

Ortofoto/kart

Figur 2. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten avmerka med gult. Ein ser også lokaliteten Rogneåkeren i sør.

Bilete

Figur 3. Muriås: Gamle Muriåstunet. Biletet er tatt frå posisjon 6909183 408889. (Foto: Øystein Folden ©, 27.06.2012).

C. Norddal; Muriås: Rogneåkeren (gnr 3/2)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Navn på lokaliteten Muriås: Rogneåkeren (gnr 3/2)					Kommune Norddal			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085422			Registrert i felt av: Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS				Dato: 06.07.2013		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Øystein Folden og Finn G. Oldervik 2012 Grunneigar/brukar Svein Linge							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovudnaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utform.:			
Tilleggsnaturtypar: Ingen						Svak lågurtslåtteeeng (D0115)		90 % andel	
						Lågurt slåttefukteng (D0119)		10 % andel	
Verdi (A, B, C): B				Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstypar:		
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurtslåtteeeng	D0115	
							Lågurt slåttefukteng	D0119	
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
INNLEIING									
Skildringa som no ligg i Naturbase er grunna på ei registrering gjort den 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik frå Bioreg AS. Den 06.07.2013 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med tanke på å lage ein skjøtselsplan for arealet. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo som utførte denne siste undersøkinga.									
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:									
Lokaliteten ligg i lia vest for Muri/Valldal, i eit slakare parti med mykje dyrkamark mellom den bratte lia ned mot sjøen og foten av Klovfjellet. Den ligg på oversida av tunet i Gamle Muriåstunet. På oversida grenser lokaliteten til skog. På dei andre sidene er det også skog, men helst som høg kantvegetasjon med ope dyrkamark på andre sida. Skogen rundt er for det meste ymse lauvtreartar og noko planta gran. Området ligg i sørboreal (SB) til mellomboreal (MB) vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (O1). Bergarten er gneis, ikkje inndelt, for det meste kvartsdiorittisk, nokre stader migmatittisk, harde og næringsfattige. Avgrensinga er basert på GPS og Gislink flyfoto/kartverk (betre enn 20 m).									
NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Lokaliteten er avgrensa som slåttemark (D01). Vidare er den definert som svak lågurtslåtteeeng (D0115) 90 % og litt lågurt slåttefukteng (D0119) 10 %.									
ARTSMANGFALD:									

Frå 2012 nemner Oldervik og Folden artar som; Blåknapp, bleikstorr, engfrytle, engsyre, firkantperikum, grasstjerneblom, grov nattfiol, gulaks, harerug, hundegras, kvitbladtistel, nattfiol, prestekrage, raudkløver, skogstorkenebb, smalkjempe, sølvbunke, tepperot, tiriltunge, tviskjeggveronika.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Historisk drift: Dette var eit av hovudbruka på Muriås og hadde bruksnr. 3. Det vart gjerne kalla Sylfestbruket. For fleire hundre år sidan (1679) gjekk det eit stort ras på garden som tok livet av alle menneskja der, samt at mykje av dyrkajorda hamna i fjorden. Denne ulukka er det ikkje så mange spor å sjå etter i dag, og der det mangla jord har ein henta frå stadar med rikeleg av jord og lagt på der det mangla.

For 50-60 år attende i tida var dette eit vanleg norsk gardsbruk med buskap av hest, kyr, sauer og geiter, samt kanskje ein gris og nokre høner. Garden hadde seter, men ordinær seterdrift vart avslutta først på 1950-talet. Seinare vart setra berre nytta som beite for kyr som var tørre, samt for sau. Dåverande brukar, Jostein Aase klarte ikkje å livnæra seg og familien av det som garden gav, og i åra mellom 1962 og 1965 kvitta han seg med kyrne og fekk seg fabrikkarbeid i staden. Sauene hadde han fram til 1972 og fram til da vart det slått og hesja på garden. Truleg vart det også gjødsla litt. Etter den tid leigde han så bort til ein nabo, Helge Båtnes som var oppsitjar på bnr 1 av gnr 3.

Nyare drift: Svein Linge trur at denne lokaliteten mest var nytta som haustbeite for sau etter at Båtnes tok over drifta og at dette held fram til og med 2008 då naboen også slutta med husdyrhald. Frå 2010 har Svein Linge ein avtale om bruk av lokaliteten og i 2010 vart det nytta beitepussar på lokaliteten, då den var mykje attgrodd, særleg langs kantane.

Noverande drift: Dei tre siste åra har det vore slått med motorslåtmaskin, men graset har ikkje vore turka til hø. Mesteparten har vore køyrd på skogen. Det har vore lite gjødsla her gjennom tidene, - i alle fall sidan Jostein Muriås kvitta seg med dei siste husdyra i 1972. Etter at Svein Linge tok arealet i bruk i 2010 har det heller ikkje vore gjødsla her, men det vart bruka beitepussar det året. Vi kjenner ikkje brukshistoria i detalj mellom ca 1972 og 2010, men kanskje har det vore slått her i periodar og beita andre år. Trass i denne noko usikre fortida, så har store delar av arealet ein relativt jamn struktur. Langs kantane står det stadvis tett lauvskog. Lokaliteten verkar å vere noko gjødsla, men det kjem nok helst av feil skjøtsel, samt at det vart nytta beitepussar i 2010. Alt graset har heller ikkje vore borthatt dei tre siste åra, og dette har nok også vore med og skapa ein gjødslingsseffekt. Kva gjeld beiting dei siste åra (frå 2010), så har det vore vårbeita frå om lag 10. mai til omlag 25. mai og haustbeita frå omlag 10. sep til sauene blir sett inn om hausten. I fjor til 14. okt og i år til 22. okt.

FRAMANDE ARTAR:

Hundegras.

KULTURMINNE:

Det er steinutgard ved lokaliteten

SKJØTSEL OG OMSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, og det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten om det er mogleg. Ein bør unngå særleg av vårbeite og beiting heile sesongen er svært skadeleg for artsmangfaldet på sikt.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

På gardar som ligg som denne var det vanlegvis åker nær husa, slåttemark elles, og beitemark lenger frå husa. Etter kvart som korn blei uaktuelt, gjekk mesteparten av åkerlandet over til slåttemark, og med tida har den slåttemarka som er vanskelegast å drive gått over til beitemark. Nedanfor lokaliteten er det bygd ein del hus dei siste tiåra. Jordbruket har elles endra seg såpass frå tidlegare, at sambandet med det gamle jordbrukslandskapet er svekka.

VERDIGRUNNGJEVING:

Sjølv om drifta av lokaliteten ikkje har vore optimal på alle punkt, er det ikkje så mykje som manglar. Det er lite gjødsla og mesteparten av arealet har ein tilnærma slåttemarkstruktur. Det er registrert ein del kulturmarksengartar på lokaliteten. Verdien blir difor sett til B – Viktig.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 20.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden, Solfrid Helene Lien Langmo og Finn Oldervik		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6909113 408864	Gnr/bnr. 3/2	AREAL (noverande): 1,5 daa	AREAL etter evt.restaurering: -	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Namn: Brukar/grunneigar; Svein Linge /Aud Aase			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir) Har vore i telefonisk kontakt i samband med utarbeidinga av skjøtselsplanen og har også snakka med Linge ved baa undersøkingane.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller helst aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!)
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på og helst forbeholdt.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, pløyast eller sprøytast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljå. I heile lokaliteten kan ein rake ned avlinga til nedkanten og hente avlinga der.

Delmål for lokaliteten:

- Eventuelt vårbeiting bør vera kortvarig og tidleg, og ikkje med for mange dyr, - dette fordi det er ein restbestand av orkidear på lokaliteten.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane.
- Lauvskogen særleg på austsida av lokaliteten bør tynnast noko. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanfor lokaliteten.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast, eller helst utvidast jf. artslistene i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst utvidast. (Sjå artslista i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som måtte dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Kantskogen rundt lokaliteten kan med fordel tynnast noko.

Tiltak: <ul style="list-style-type: none"> - Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet. - Mot nordaust bør ein fjerne dei fleste lauvtree langs steingarden, men nokre få pene tre kan stå att. - Mot nordvest bør lauvskogen fjernast. - Mot sørvest bør lauvtrevegetasjonen fjernast bortsett frå at nokre få enkelttre kan stå igjen. - Kvisten må fjernast frå lokaliteten. Viss denne skal brennast, så skal dette gjerast på fast bålpass utanfor lokaliteten. OBS! Sjekk lokale brannforskrifter! 			
AKTUELLE TILTAK: Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Tynning av skog rundt lokaliteten. Kvisten må også fjernast frå området Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato) Haust
	Årleg	1,5 daa à kr 2000,- = kr. 3000,-	
	2014	5 dagsverk = ca 12500 kr	
		-	
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

Ortofotokart

Figur 4. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrønsinga av den aktuelle lokaliteten avmerka med gult. Ein ser også den avgrønsa lokaliteten Gamle Muriåstunet i nord, samt Storåkeren i sør.

Bilete

Figur 5. Muriås, Rogneåkeren. Biletet er tatt frå posisjon 6909108 408889). (Foto: Øystein Folden ©, 27.06.2012).

D. Norddal; Muriås: Storåkeren (gnr 3/1 og 3/2)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
Namn på lokaliteten Muriås: Storåkeren (gnr 3/1 og 3/2)				Kommune Norddal		Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085427		Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS				Dato: 06.07.2013	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Øystein Folden og Finn G. Oldervik 2012 Brukar, Svein Linge						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovudnaturtype: Slåttemark D01			100 % andel			Utform.:	
Tilleggsnaturtypar: Ingen						Svak lågurtslåtteeeng (D0115) 90 % andel Lågurt slåttefukteng (D0119) 10 % andel	
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen							
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):		Vegetasjonstypar:	
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurtslåtteeeng D0115 Lågurt slåttefukteng D0119
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
<p>INNLEIING</p> <p>Skildringa som no ligg i Naturbase er grunna på ei registrering gjort den 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik frå Bioreg AS. Den 06.07.2013 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med føremål å lage ein skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo som utførte denne siste undersøkinga.</p>							
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Lokaliteten ligg i lia vest for Muri/Valldal, i eit slakare parti med mykje dyrkamark mellom den bratte lia ned mot sjøen og foten av Klovfjellet. Lokaliteten grenser mot sør og nord til lauvskog med dyrkamark bakom. På dei andre sidene er det gamle driftsveger, med eng bortom, men truleg med lågare verdi for biologisk mangfald enn Storåkeren. Området ligg i sørboreal og mellomboreal vegetasjons-sone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (O1). Bergarten er gneis, ikkje inndelt, for det meste kvartsdiorittisk, nokre stader migmatittisk, harde og næringsfattige. Avgrensinga er basert på GPS og Gislink flyfoto/kartverk (betre enn 20 m).</p>							
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Lokaliteten er avgrensa som slåttemark (D01). Vidare er den definert som svak lågurtslåtteeeng (D0115) (90 %), bortsett frå ein mindre del lengst sør der det var noko lågurt slåttefukteng (D0119) (10 %).</p>							
<p>ARTSMANGFALD:</p> <p>Frå 2012 nemner Oldervik og Folden artar som; Bakkesoleie, brennesle, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, følblom, gjerdevikke, grasstjerneblom, grov nattfiol, gulaks,</p>							

harerug, hundekjeks, kvitkløver, mjøduert, myrtistel, prestekrage, raud jonsokblom, raudkløver, ryllik, skogburkne, skogstorkenebb, smalkjempe, sølvbunke, tiriltunge, tviskjeggveronika og vendelrot.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Historisk drift: Dette var eit av hovudbruka på Muriås og har bruksnr. 3. Det vart gjerne kalla Sylfestbruket. For fleire hundre år sidan (1679) gjekk det eit stort ras på garden som tok livet av alle menneskja der, samt at mykje av dyrkajorda hamna i fjorden. Denne ulukka er det ikkje så mange spor å sjå etter i dag, og der det mangla jord har ein henta frå stadar med rikeleg av jord og lagt på der det mangla.

For 50-60 år attende i tida var dette eit vanleg norsk gardsbruk med buskap av hest, kyr, sauer og geiter, samt kanskje ein gris og nokre høner. Garden hadde seter, men ordinær seterdrift vart avslutta først på 1950-talet. Seinare vart setra berre nytta som beite for kyr som var tørre, samt for sau. Dåverande brukar, Jostein Aase klarte ikkje å livnæra seg og familien av det som garden gav, og i åra mellom 1962 og 1965 kvitta han seg med mjølkekyrne og fekk seg fabrikkarbeid i staden. Sauene hadde han fram til 1972 og fram til da vart det slått og hesja på garden. Truleg vart det også gjødsla litt. Etter den tid leigde han så bort sin part til ein nabo, Helge Båtnes som var oppsitjar på bnr 1 av gnr 3. Båtnes åtte også ein part av Storåkeren.

Nyare drift: I følgje Svein Linge, så vart denne teigen slått og hesja heilt fram til 2008, dvs. så lenge Båtnes på bnr 1 hadde husdyr. Også denne vart nytta som haustbeite for sau fram til og med 2008 då naboen også slutta med husdyrhald. Frå 2010 har Svein Linge ein avtale om bruk av lokaliteten og i 2010 vart det nytta beitepussar på lokaliteten, då den var mykje attgrodd, særleg langs kantane.

Noverande drift: Dei tre siste åra har det vore slått med motorslåmaskin (sein slått), og graset har vore tatt vare på, men ikkje turka til høy. Det har oftast fått liggja ein dag eller to før det har vorte køyrd på låven og ferdigturka der. Det har vore lite gjødsla her gjennom tidene, - i alle fall sidan Jostein Muriås kvitta seg med dei siste husdyra i 1972. Det er likevel noko usikkert kor mykje Båtnes gjødsla her. Etter at Svein Linge tok arealet i bruk i 2010 har det heller ikkje vore gjødsla på lokaliteten, men som nemnd vart det bruka beitepussar det sist nemnde året. Slåtten har vore utført kring den 20. juli kvart av dei siste tre åra. Lokaliteten verkar å vere noko gjødsla, men det kjem nok helst av noko feil skjøtsel, samt at det vart nytta beitepussar i 2010. Kva gjeld beiting dei siste åra (frå 2010), så har det vore vårbeita frå om lag 10. mai til omlag 25. mai og haustbeita frå omlag 10. sep til sauene blir sett inn om hausten. I fjor til 14. okt og i år til 22. okt.

FRAMANDE ARTAR:

Engreverumpe og hundegras

KULTURMINNE:

Det er steinutgard på lokaliteten.

SKJØTSEL OG OMSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, og det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten om det er mogleg. Ein bør unngå særleg av vårbeite og beiting heile sesongen er svært skadeleg for artsmangfaldet på sikt.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

På gardar som ligg som denne var det vanlegvis åker nær husa, slåttemark elles, og beitemark lenger frå husa. Etter kvart som korn blei uaktuelt, gjekk mesteparten av åkerlandet over til slåttemark, og med tida har den slåttemarka som er vanskelegast å drive gått over til beitemark. Jordbruket har elles endra seg såpass frå tidlegare, at sambandet med det gamle jordbrukslandskapet er svekka.

VERDIGRUNNGJEVING:

Sjølv om drifta av lokaliteten ikkje har vore optimal på alle punkt, er det ikkje så mykje som manglar. Det er lite gjødsla og mesteparten av arealet har ein tilnærma slåttemarkstruktur. Det er registrert ein del kulturmarksengartar på lokaliteten. Verdien blir sett til B – Viktig.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 20.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden, Solfrid Helene Lien Langmo og Finn Oldervik		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6909042 408869	Gnr/bnr. 3/1 og 3/2	AREAL (noverande): 4,0 daa	AREAL etter evt.restaurering: -	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperiodar, ev datoar. Namn: Grunneigarar: Aud Aase og Helge Båtnes. Brukar: Svein Linge			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir) Har vore i telefonisk kontakt med Linge i samband med utarbeidinga av skjøtselsplanen, samt at han vore med på begge befaringsane.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!)
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på eller helst forbedrast.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, pløyast eller sprøytast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljå. I heile lokaliteten kan ein rake ned avlinga til nedkanten og hente avlinga der.

Delmål for lokaliteten:

- Eventuelt vårbeiting bør vera kortvarig og tidleg, og ikkje med for mange dyr, - dette fordi det er ein restbestand av orkidear på lokaliteten.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane.
- Lauvskogen særleg på austsida av lokaliteten bør tynnast noko. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanom lokaliteten.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast jf. artslista i vedlegg 1!.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast (Sjå artslista i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som måtte dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Det kan med fordel tynnast rundt lokaliteten og platanlønna i sørhjørnet² bør fjernast.

Tiltak:

- Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet.
- Mot sørvest bør ein fjerne dei fleste lauvtree, men nokre få pene tre kan stå att.
- I sørhjørnet skal platanlønna hoggast, og her skal ein årleg gjere tiltak for at platanlønna blir fjerna, sjå generell del om metode.
- Kvisten må fjernast frå lokaliteten. Viss denne skal brennast (Sjekk med kommunen om det finst vilkår for brenning), så skal dette gjerast på fast bål plass utanfor lokaliteten.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato) Haust
Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet	Årleg	4 daa à kr 2000,- = 8000.-	
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Tynning av skog på sørvestsida av lokaliteten. Kvisten må også fjernast frå området. Hogst av platanlønn inngår i denne posten.	2014	3 dagar = ca kr. 7500,-	
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: Fjerning av nye oppslag av platanlønn (Sjå også den generelle delen!)	Årleg	Kr. 1000,-	
UTSTYRSBEHOV: Tohjuls slåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

Ortofotokart

² Den står i skillet mellom Storåkeren og Josteinbøen og vedkjem slik begge lokalitetane. Fjerning av platanlønna går under posten som omhandlar hogst i kostnadsoversikten.

Figur 6. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrønsinga av den aktuelle lokaliteten avmerka med gult. Ein ser også litt av Josteinbøen i sør og Rogneåkeren i nord.

Bilete

Figur 7. Muriås, Storåkeren. Biletet er tatt frå posisjon 6909038 408831). (Foto: Øystein Folden ©, 27.06.2012).

E. Norddal; Muriås: Josteinbøen (gnr 3/1 og 3/2)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Navn på lokaliteten Muriås: Josteinbøen (gnr 3/1 og 3/2)					Kommune Norddal			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085433			Registrert i felt av: Øystein Folden, Bioreg AS				Dato: 06.07.2013		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Øystein Folden og Finn G. Oldervik 2012 Grunneigar Svein Linge							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovudnaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utform.: Svak lågurtslåtteeeng (D0115) 70 % andel Lågurtslåtteeeng (D0116) 20 % andel Lågurt slåttefukteng (D0119) 10 % andel			
Tilleggsnaturtyper: Ingen									
Verdi (A, B, C): B				Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Svak lågurtslåtteeeng D0115 Lågurtslåtteeeng D0116 Lågurt slåttefukteng D0119		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEIING</p> <p>Skildringa som no ligg i Naturbase er grunna på ei registrering gjort den 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik frå Bioreg AS. Den 06.07.2013 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med føremål å lage ein skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo som utførte denne siste undersøkinga.</p>									
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Lokaliteten ligg i lia vest for Muri/Valldal, i eit slakare parti med mykje dyrkamark mellom den bratte lia ned mot sjøen og foten av Klovfjellet. Lokaliteten grenser i nord og vest mot skog, i hovudsak ymse lauvtreslag. Mot sørvest ligg engareal som er meir intensivt drevne, mot søraust slåttemarkslokaliteten Josteinbøen, nedre. Mot nordaust er det lauvskog, delvis med dyrka mark bakom. Området ligg i sørboreal (SB) til mellomboreal (MB) vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjons-seksjon (O1). Bergarten er gneis, ikkje inndelt, for det meste kvartsdiorittisk, nokre stader migmatittisk, harde og næringsfattige. Avgrensinga er basert på GPS og Gislink flyfoto/kartverk (betre enn 20 m).</p>									
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Lokaliteten er avgrensa som slåttemark (D01). Vidare er den definert som svak lågurtslåtteeeng (D0115) (70 %), lågurtslåtteeeng (D0116) (20 % og lågurt slåttefukteng (D0119) (10 %).</p>									
ARTSMANGFALD:									

Frå 2012 nemner Oldervik og Folden arter som; Bakkesoleie, beitemarikåpe, blåklokke, blåknapp, blåkoll, bråtestarr, engfrytle, engsyre, firkantperikum, flekkmarihand, fuglevikke, gjerdevikke, grasstjerneblom, grov nattfiol, gulaks, hegg, kornstarr, krattlodnegras, kvitbladtistel, kvitkløver, mjøduert, prestekrage, raudkløver, rogn, ryllik, sauesvingel, skogstorkenebb, smalkjempe, smyle, stormaure, tepperot, tiriltunge, tviskjeggveronika. I tillegg nokre renningar av rogn og hegg.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Historisk drift: Mesteparten av lokaliteten tilhøyrrer Muriås gnr 3/2, medan eit mindre areal i nordvest tilhøyrrer gnr 3/1. Gnr 3/2 vart gjerne kalla Sylfestbruket. For fleire hundre år sidan (1679) gjekk det eit stort ras på garden som tok livet av alle menneskja der, samt at mykje av dyrkajorda hamna i fjorden. Denne ulukka er det ikkje så mange spor å sjå etter i dag, og der det mangla jord har ein henta frå stadar med rikeleg av jord og lagt på der det mangla.

For 50-60 år attende i tida var dette eit vanleg norsk gardsbruk med buskap av hest, kyr, sauer og geiter, samt kanskje ein gris og nokre høner. Garden hadde seter, men ordinær seterdrift vart avslutta først på 1950-talet. Seinare vart setra berre nytta som beite for kyr som var tørre, samt for sau. Dåverande brukar, av gnr 3/2, Jostein Aase klarte ikkje å livnæra seg og familien av det som garden gav, og i åra mellom 1962 og 1965 kvitta han seg med kyrne og fekk seg fabrikkarbeid i staden. Sauene hadde han fram til 1972 og fram til da vart det slått og hesja på garden. Truleg vart det også gjødsla litt. Etter den tid leigde han så bort til ein nabo, Helge Båtnes som var oppsitjar på bnr 1 av gnr 3.

Nyare drift: I følge S. Linge så vart det slått og hesja på denne lokaliteten heilt fram til 2008 då også Båtnes slutta med husdyrhald (sauer). Frå 2010 har Svein Linge ein avtale om bruk av lokaliteten og i 2010 vart det nytta beitepussar på lokaliteten, då den var noko attgrodd, særleg langs kantane.

Noverande drift: Dei tre siste åra har det vore slått med motorslåmaskin (sein slått), og graset har vore tatt vare på, men ikkje turka til høy. Det har oftast fått liggja ein dag eller to før det har vorte køyrd på låven og ferdigturka der. Det har vore lite gjødsla her gjennom tidene, - i alle fall sidan Jostein Muriås kvitta seg med dei siste husdyra i 1972. Det er likevel noko usikkert kor mykje Båtnes gjødsla her då han bruka arealet. Etter at Svein Linge tok arealet i bruk i 2010 har det heller ikkje vore gjødsla på lokaliteten, men som nemnd vart det brukt beitepussar det sist nemnde året. Slåtten har vore utført kring den 20. juli kvart av dei siste tre åra. Lokaliteten verkar stadvist å vere noko gjødsla, men det kjem nok helst av noko feil skjøtsel, samt at det vart nytta beitepussar i 2010. Kva gjeld beiting dei siste åra (frå 2010), så har det vore vårbeita frå om lag 10. mai til omlag 25. mai og haustbeita frå omlag 10. sep til sauene blir sett inn om hausten. I fjor til 14. okt og i år til 22. okt.

FRAMANDE ARTAR:

Engreverumpe, hundegras, nyseryllik og timotei.

KULTURMINNE:

Det er steinutgard tilknytt lokaliteten.

SKJØTSEL OG OMSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggjande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, og det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten om det er mogleg. Ein bør unngå særleg av vårbeite, og beiting heile sesongen er svært skadeleg for artsmangfaldet på sikt.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

På gardar som ligg som denne var det vanlegvis åker nær husa, slåttemark elles, og beitemark lenger frå husa. Etter kvart som korn blei uaktuelt, gjekk mesteparten av åkerlandet over til slåttemark, og med tida har den slåttemarka som er vanskelegast å drive gått over til beitemark. Jordbruket har elles endra seg såpass frå tidlegare, at sambandet med det gamle jordbrukslandskapet er svekka.

VERDIGRUNNGJEING:

Sjølv om drifta av lokaliteten ikkje har vore optimal på alle punkt, er det ikkje så mykje som manglar. Det er lite gjødsla og mesteparten av arealet har ein tilnærma slåttemarkstruktur. Det er registrert ein del kulturmarksengartar på lokaliteten. Verdien blir difor sett til; Viktig - B.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 31.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden, Solfrid Helene Lien Langmo og Finn Oldervik		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6909042 408869	Gnr/bnr. 3/1 og 3/2	AREAL (noverande): 14,0 daa	AREAL etter evt.restaurering: -	Del av verneområde? Nei

Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperiodar, ev datoar.

Namn: Grunneigarar; Aud Aase og Helge Båtnes; /brukar; Svein Linge bortsett frå ca 1 daa som Aud Aase sjølv vil slå, då den er noko bratt for tohjulstraktoren til Svein Linge.

Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir)
Har vore i telefonisk kontakt i samband med utarbeidinga av skjøtselsplanen.

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!)
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på eller helst forbedrast.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, pløyast eller sprøytast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og lå. I heile lokaliteten kan ein rake ned avlinga til nedkanten og hente avlinga der. Eventuelt kan det nyttast lett tohjulstraktor.

Delmål for lokaliteten:

- Eventuelt vårbeiting bør vera kortvarig og tidleg, og ikkje med for mange dyr, - dette fordi det er ein restbestand av orkidear på lokaliteten.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane.
- Lauvskogen, særleg på austsida av lokaliteten bør tynnast noko. All platanlønn skal fjernast. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanfor lokaliteten. På sikt bør fine almetre vurderast som styvingstre.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller helst aukast, jf. vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst utvidast (Sjå artslista i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som måtte dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Det kan med fordel tynnast rundt lokaliteten, men trea på åkerholmen kan stort sett få stå.

Tiltak:

- Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet.
- Mot nord bør ein fjerne dei fleste lauvtree, men nokre få pene tre kan stå att.
- Nær nordausthjørnet skal platanlønna hoggast, og her skal ein årleg gjere tiltak for at platanlønna blir fjerna for godt, sjå generell del om metode.
- Kvisten må fjernast frå lokaliteten. Viss denne skal brennast (Sjekk med kommunen om det finst vilkår for brenning), så skal dette gjerast på fast bål plass utanfor lokaliteten.

AKTUELLE TILTAK: Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet Aktuelle restaureringstiltak, utover dei generelle: Tynning av skog på nordsida av lokaliteten, inkludert fjerning av platanlønn. Kvisten må også fjernast frå området Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover dei generelle: Fjerning av nye oppslag av platanlønn	Prioritering (år) Årleg 2014 Årleg	Ant daa og kostnad/daa 14 daa à kr 1600,- = 22400.- 15 dagsverk ³ 1000,- kr	Kontroll: (Dato) Haust
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsåmaskin, ljå, høygaffel, rive, presenning, motorsag			
OPPFØLGING: Skjøtselplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselplanen.			

Ortofotokart

³ Fem dagsverk var alt gjort av desse

Figur 8. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten avmerka med gult. Ein ser også noko av den avgrensa lokaliteten Josteinbøen, nedre i søraust.

Bilete

Figur 9. Muriås, Josteinbøen. Biletet er tatt frå posisjon 6908990 408798). (Foto: Øystein Folden ©, 27.06.2012).

Figur 10. I dette området hadde lokaliteten ein ganske jamn og fin slåttemarksstruktur og verka lite oppgjødsla. Det var også spreidde førekomstar av grov nattfiol i dette området. (Foto; Finn Gunnar Oldervik © 27.06.2012).

F. Norddal; Nerås: Josteinbøen nedre (gnr 3/4)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
Navn på lokaliteten Nerås: Josteinbøen, nedre (gnr 3/4)				Kommune Norddal		Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085432		Registrert i felt av: Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS				Dato: 06.07.2013	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Øystein Folden og Finn G. Oldervik 2012 Grunneigar og brukar; Aud Aase.						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovudnaturtype: Slåttemark D01			100 % andel			Utform.:	
Tilleggsnaturtypar: Ingen						Svak lågurtslåtteeeng (D0115) 70 % andel Svak lågurtslåttefukteng (D0118) 20 % andel Lågurtslåtteeeng (D0116) 10 % andel	
Verdi (A, B, C): B				Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen							
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):		Vegetasjonstypar:	
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	D0115 D0116 D0118
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
OMRÅDESKILDING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
<p>INNLEIING</p> <p>Skildringa som no ligg i Naturbase er grunna på ei registrering gjort den 27.06.2012 av Øystein Folden og Finn G. Oldervik frå Bioreg AS. Lokaliteten vart da ikkje oppsøkt, så skildringa er basert på opplysningar frå fire nærliggande lokalitetar og frå nabo, Svein Linge. Den 06.07.2013 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med føremål å lage ein skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo som utførte denne siste undersøkinga.</p>							
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Lokaliteten ligg i lia vest for Muri/Valldal, i eit litt brattare parti med mykje dyrkamark mellom den bratte lia nede ved sjøen og foten av Klovfjellet. Lokaliteten grenser i nord og sør mot skog, i hovudsak ymse lauvtreslag. Mot nordvest ligg slåttemarkslokaliteten Josteinbøen, og mot aust grensar den mot ein avlingsveg med dyrka mark bakom. Området ligg i sørboreal (SB) til mellomboreal vegetasjonssone (MB) og svakt oseanisk vegetasjons-seksjon (O1). Bergarten er gneis, ikkje inndelt, for det meste kvartsdiorittisk, nokre stader migmatittisk, harde og næringsfattige. Avgrensinga er basert på GPS og Gislink flyfoto/kartverk (betre enn 20 m).</p>							
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR: Lokaliteten er avgrensa som slåttemark (D01). Vidare er den definert som svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116) og svak lågurtslåttefukteng (D0118).</p>							
ARTSMANGFALD:							

I 2013 er det registrert artar som; Aurikkelsvæve, bakkesoleie, bjørk, bleikstorr, blåklokke, blåknapp, blåkoll, bringebær, bråtestorr, engfrytle, engkvein, engrapp, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, følblom, glansmarikåpe, grannmarikåpe, grasstjerneblom, grov nattfiol, gråor, gulaks, hassel, hegg, hundekjeks, kratthumbleblom, krattlodnegras, kvitbladtistel, kvitkløver, markfrytle, platanlønn, prestekrage, raudkløver, raudsvingel, ryllik, selje, skogburkne, skogmarihand, skogstorkenebb, skogsvinerot, smalkjempe, smyle, stormaure, sølvbunke, teiebær, tepperot, tiriltunge og tviskjeggveronika.

Dei fleste av treslaga er registrert i kantane, men noko oppslag av bjørk, selje og gråor finst også lenger inne på lokaliteten.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Historisk drift: Denne lokaliteten tilhører eit av dei mindre bruka på Muriås, nemleg bnr 4, Nerås. Nerås er som eit småbruk å kalla og alderen på bruket er noko uviss. Både bnr 3 og bnr 4 går under namnet Nerås, der det førstnemnde bruket er litt større enn det andre. Teljinga frå 1875 viser at bnr 3 fødde 3 kyr, 7 sauer og ein gris. Truleg var ikkje buskapen særleg ulik på bnr 4 heller. Ein kjenner ikkje til at dette bruket hadde tilgong til seter i utmarka. Etter kvart vart bruket drive i lag med gnr 3/2 med Jostein og Aud Aase som eigarar. Dåverande brukar, Jostein Aase klarte ikkje å livnæra seg og familien av det som garden gav, og i åra mellom 1962 og 1965 kvitta han seg med kyrne og fekk seg fabrikkarbeid i staden. Sauene hadde han fram til 1972 og fram til da vart det slått og hesja på garden. Truleg vart det også gjødsla litt.

Nyare drift: I følgje Svein Linge, så slo Jostein Aase dette arealet sjølv dei første åra etter at han slutta med husdyr, men frå midten av 1980-talet fekk Håkon Hurlen (ein nabo til Svein Linge) slå og hausta dette arealet. Etter ca 1995 slo så eigaren sjølv arealet her igjen, men let graset liggja.

Noverande drift: I åra frå 2010 til og med 2012 har Svein Linge slått her med beitepussar. Siste året er det Ronny Torgersen, svigerson til Jostein som har slått med motorslåmaskin og fjerna graset. Sauene til Svein Linge beitar her til liks med dei andre lokalitetane. Det har ikkje vore gjødsla i seinare tid på lokaliteten.

FRAMANDE ARTAR:

Engreverumpe, gran, platanlønn og hundegras.

KULTURMINNE:

Det er steinmurar øvst på lokaliteten, samt langt nede på austsida.

SKJØTSEL OG OMSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, og det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten om det er mogleg. Ein bør unngå særleg av vårbeite og beiting heile sesongen er svært skadeleg for artsmangfaldet på sikt.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

På gardar som ligg som denne var det vanlegvis åker nær husa, slåttemark elles, og beitemark lenger frå husa. Etter kvart som korn blei uaktuelt, gjekk mesteparten av åkerlandet over til slåttemark, og med tida har den slåttemarka som er vanskelegast å drive gått over til beitemark. Jordbruket har elles endra seg såpass frå tidlegare, at sambandet med det gamle jordbrukslandskapet er svekka.

VERDIGRUNNGJEING:

Sjølv om drifta av lokaliteten ikkje har vore optimal på alle punkt, er det ikkje så mykje som manglar. Det er lite gjødsla og mesteparten av arealet har ein tilnærma slåttemarkstruktur. Det er registrert fleire undertypar av slåttemark på lokaliteten. Registrering av orkidear samt nokre andre typiske slåttemarksengartar, samt eit visst potensiale for beitemarksopp, gjer at verdien blir sett til; Viktig - B.

SKJØTSELSPLAN				
DATO skjøtselsplan: 20.10.2013	UTFORMA AV: Øystein Folden og Solfrid Helene Lien Langmo		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6908866 408854	Gnr/bnr. 3/4	AREAL (noverande): 2,8 daa	AREAL etter evt.restaurering: -	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperiodar, ev datoar. Namn: Grunneigar/brukar; Aud Aase/ Svein Linge og Aud Aase			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir) Har vore i telefonisk kontakt i samband med utarbeidinga av skjøtselsplanen.	
MÅL:				
Hovudmål for lokaliteten:				
<ul style="list-style-type: none"> - Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!). - Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på og gjerne forbetrast. - Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikkje gjødslast, pløyast eller sprøytast. - Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjuls slåmaskin og ljà. I heile lokaliteten kan ein rake ned avlinga til nedkanten og hente avlinga der. 				
Delmål for lokaliteten:				
<ul style="list-style-type: none"> - Eventuelt vårbeiting bør vera kortvarig og tidleg, og ikkje med for mange dyr, - dette fordi det er ein restbestand av orkidear på lokaliteten. - Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane. - Lauvskogen særleg på austsida av lokaliteten bør tynnast noko. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanom lokaliteten. 				
Tilstandsmål artar:				
<ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller forbetrast jf. artslista i vedlegg 1. - Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst utvidast (Sjå artslista i vedlegg 1!) - Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som måtte dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast. 				
Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:				
<ul style="list-style-type: none"> - Det kan med fordel tynnast noko nord og aust for lokaliteten. Brukaren har alt starta dette arbeidet. 				
Tiltak:				
<ul style="list-style-type: none"> - Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet. 				

- Grantrea nord for lokaliteten bør fjernast.
- Platanlønn krev årleg oppfølging, sjå generell del.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato) Haust
Generelle tiltak:			
Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet	Årleg	2,8 daa à kr 2000,- = kr. 5600,-	
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:			
Tynning av skog på nordsida av lokaliteten. Kvisten må også fjernast frå området	2014	Kr. 4000,-	
Hogst av planta gran nord for lokaliteten	2014	Kr. 2000,-	
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:			
Fjerning av platanlønn rundt kantane	Årleg	Kr.1000,-	
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsåmaskin, ljå, høygaffel, rive, presenning			
OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.			

Ortofotokart

Figur 11. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrensinga av den aktuelle opphavlege lokaliteten avmerka med gult. Etter revisjon i 2013 er avgrensinga av den nye lokaliteten merka med raudt. Ein ser også den avgrensa lokaliteten Josteinbøen i nordaust.

Bilete

Figur 12. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © 06.07.2013. Biletet er teke om lag midt i lokaliteten og nedover.

Figur 13. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © 06.07.2013. Biletet er teke frå om lag same posisjon som det føregåande, og oppover i lokaliteten. Som ein ser er det stadvis mykje grov nattfiol her. Steinmuren avgrensar lokaliteten i øverkant.

Figur 14. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © 06.07.2013. Her ser ein den sørlege kanten øvst i lokaliteten. Som ein ser er det rydda for skog her ganske nyleg. Her ser ein også mykje yngre platanlønn på tur opp.

Figur 15. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © 06.07.2013. Biletet viser delar av den nordlege kanten av lokaliteten. Også her er arbeidet med å rydde ein del lauvoppslag starta, men noko meir står att. Her er det også planen å ta ein del gran da denne må fjernast. Legg merke til at denne delen av lokaliteten er noko tørrare og meir artsrik enn mykje av det andre arealet innanfor lokaliteten.

Kjelder

Litteratur:

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Ny revidert utgave av DN-håndbok 1999-13 (under revisjon).

Folden, Ø. & Oldervik, F. G. 2013. Kort rapport om ni verdfulle slåttemarkslokalitetar i Norddal kommune i Møre og Romsdal. Bioreg AS rapport 2013 : 03. ISBN 978-82-8215-232-7.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk.

Munnlege kjelder:

Svein Linge, Lingås, 6210 Valldal, Telefon: 70 25 78 16 eller 928 60 533

1.2 Internett:

Dato	Nettstad
03.10.13	Miljødirektoratet, Naturbase
03.10.13	Artsdatabanken, Raudlista, Artskart og NiN

Vedlegg 1.

Artslister for slåttemarkane på Muriås og Nerås

Muriås: Gamle Muritunet (gnr 3/2)

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Bakkesoleie, blåknapp, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, grasstjerneblom, **grov natffiol**, **gulaks**, **hårsvæve**, kvitkløver, kvitsymre, **prestekrage**, raudkløver, ryllik, skogstorkenebb, småmarimjelle, stormaure, **tiriltunge** og tviskjeggveronika.

(Karakterartar er utheva med feit skrift).

Muriås; Rogneåkeren (gnr 3/2).

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Blåknapp, bleikstorr, **engfrytle**, engsyre, firkantperikum, grasstjerneblom, **grov natffiol**, **gulaks**, **harerug**, hundegras, kvitbladtistel, **natffiol**, **prestekrage**, raudkløver, skogstorkenebb, **smalkjempe**, sølvbunke, tepperot, **tiriltunge** og tviskjeggveronika.

(Karakterartar er utheva med feit skrift).

Muriås: Storåkeren (gnr 3/1 og 3/2)

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Bakkesoleie, brennesle, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, følblom, gjerdevikke, grasstjerneblom, **grov natffiol**, **gulaks**, **harerug**, hundekjeks, kvitkløver, mjødurt, myrtistel, **prestekrage**, raud jonsokblom, raudkløver, ryllik, skogburkne, skogstorkenebb, **smalkjempe**, sølvbunke, **tiriltunge**, tviskjeggveronika, vendelrot.

(Karakterartar er utheva med feit skrift).

Muriås: Josteinbøen (gnr 3/1 og 3/2)

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Aurikkelsvæve, bakkesoleie, **blåklokke**, blåknapp, blåkoll, brennesle, bråtestorr, **engfrytle**, engsvingel, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, følblom, gjerdevikke, grasstjerneblom, **grov natffiol**, (stadvist ganske talrik), **gulaks**, **harerug**, hundegras, hundekjeks, **kornstorr**, krattlodnegras, kvitkløver, mjødurt, myrtistel, **prestekrage**, raud jonsokblom, raudkløver, ryllik, **sauesvingel**, skogburkne, skogstorkenebb, **smalkjempe**, smyle, stormaure, sølvbunke, **tepperot**, timotei, **tiriltunge**, tviskjeggveronika og vendelrot.

(Karakterartar er utheva med feit skrift).

Josteinbøen nedre (gnr 3/4)

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Aurikkelsvæve, bakkesoleie, bjørk, **blåklokke**, blåknapp, blåkoll, bringebær, **engfrytle**, engkvein, engsyre, firkantperikum, fuglevikke, glansmarikåpe, gran, granmarikåpe, grasstjerneblom, **grov natffiol**, gråor, **gulaks**, hassel, hegg, hundekjeks, kvitbladtistel, kvitkløver, platanlønn, **prestekrage**, raudkløver, raudsvingel, ryllik, selje, **skogmarihand**, skogstorkenebb, skogsvinerot, **smalkjempe**, smyle, sølvbunke, teiebær, tepperot, **tiriltunge** og tviskjeggveronika.

(Karakterartar er utheva med feit skrift).

Vedlegg 2. Definisjonar

Under er ei enkel forklaring på eit par omgrep brukt i skjøtselsplanane.

Karakterartar vil i desse skjøtselsplanane seia planteartar som karakteriserer kulturmarkseng og som førekjem i større eller mindre mengde på dei ulike lokalitetane. Tidlegare vart desse artane ofte kalla naturengplantar og/eller seterartar. I mangel på noko betre viser vi til følgjande rapport: John Bjarne Jordal og Geir Gaarder: Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal i 1994. Planter og sopp i naturbeitemarkar og naturenger. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruks-avdelinga, rapport nr. 2 - 95. ISSN 0906-0363. ISBN 82-91585-01-6. Tabellen over kulturmarksengplantar (naturengplantar) hadde nok hatt behov for ein revisjon der artsutvalet vert gjort meir spesifikt for dei ulike utformingane av kulturmarkseng.

Ved å følgja denne linken kan ein lasta ned rapporten til Jordal & Gaarder frå 1995. Lista står på side 15 ff i rapporten; <http://www.jbjordal.no/publikasjoner/MR1994.pdf>.

Kulturmarksengartar: Engplantar med relativt låg toleranse for attgroing og gjødsling. Oftast er dei relativt lågvaksne og krev mykje ljøs, difor vert dei ofte utskugga av meir høgvalsne og nitrofile artar, dvs. artar som trivst best på godt oppgjødsla mark. «Naturengplantane» er utsette i dagens kulturlandskap fordi områda dei trivst i stadig blir mindre vanlege (Jorddal og Gaarder, 1995).

Veiledning til skjøtelsplanskjemat, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsplan) og Skjøtelsplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006 <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

IID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtels- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensningen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. *Bruk:* Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men graslet ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsesplan

Dato skjøtelsesplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsesplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsesplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet, **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsesplanprosessen, slik at skjøtelsesplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsesplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Rødlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtelsen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsesplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle.* Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysrbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsesplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsesavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsesavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsesavtaler med mer.